

УДК 778.2:37.013.3(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2026.3.31>**Олексенко Віктор Андрійович,**

заслужений художник України,

доцент кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва

Навчально-наукового інституту педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

ORCID ID: 0000-0002-0912-8671

oleksenko@vu.cdu.edu.ua

Афонін Віктор Андрійович,

заслужений художник України,

доцент кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва

Навчально-наукового інституту педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

ORCID ID: 0000-0002-5739-4640

afonin@vu.cdu.edu.ua

Бондар Іван Іванович,

народний художник України,

професор кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва

Навчально-наукового інституту педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

ORCID ID: 0000-0002-4686-4598

bondar@vu.cdu.edu.ua

МИСТЕЦЬКИЙ ФЕНОМЕН ІВАНА ВАСИЛЬОВИЧА ФІЗЕРА: СМИСЛОВІ ДОМІНАНТИ І ХУДОЖНЯ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Досліджено багатогранний творчий доробок Івана Васильовича Фізера – народного художника України, скульптора, живописця, педагога, професора кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького – в контексті трансформаційних процесів візуальної культури Черкащини. Проаналізовано генезис художньої мови митця, що еволюціонувала від традиційного сницарства до інтелектуальної модерної пластики, де органічно поєднуються архаїчні національні традиції та принципи європейського модернізму. Особливу увагу приділено концептуальному новаторству І. Фізера, зокрема дифузії мистецьких доктрин, яка втілилася у самобутньому авторському напрямі, означеному як «фізерський стиль».

Розкрито роль архетипів як ключових смислових домінант творчості митця, що забезпечують сакралізацію виставкового та міського простору й формують глибокий зв'язок із колективною національною пам'яттю. Визначено, що художня пластика І. Фізера постає як своєрідна «реставрація» духовної сутності української культури через матеріал, передусім дерево, яке набуває філософського й символічного звучання. Виокремлено педагогічні принципи митця, що ґрунтуються на синтезі технологічної майстерності, матеріалознавчої обізнаності та світоглядної свободи, а також на формуванні цілісного художнього мислення.

Зроблено висновок, що феномен І. Фізера полягає у створенні унікальної художньої ідентичності, яка поєднує глибинні архетипи національної культури з актуальними формами сучасного мистецтва. Його творчість розглядається як вагомий внесок у розвиток української мистецької школи та культурного простору Черкащини.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з поглибленим аналізом взаємодії традиційних і модерністських компонентів у формуванні індивідуальних художніх систем сучасних українських митців.

Ключові слова: творчість Івана Васильовича Фізера, художня пластика, «фізерський стиль», сакральне різьблення, культурний контекст Черкащини, реставрація як елемент творчого досвіду, українська мистецька школа.

© Олексенко В. А., Афонін В. А., Бондар І. І., 2026

Oleksenko Viktor, Afonin Viktor, Bondar Ivan. THE ARTISTIC PHENOMENON OF IVAN VASILEVICH FIZER: SEMANTIC DOMINANTS AND ARTISTIC IDENTITY

The multifaceted creative legacy of Ivan Vasylovych Fizer – People’s Artist of Ukraine, sculptor, painter, educator, and professor at the Department of Fine and Decorative Arts of Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy – is examined in the context of transformational processes in the visual culture of the Cherkasy region. The genesis of the artist’s visual language is analyzed, tracing its evolution from traditional wood carving to intellectually oriented modern plastic art, in which archaic national traditions are organically combined with the principles of European modernism. Particular attention is paid to Fizer’s conceptual innovation, namely the diffusion of artistic doctrines embodied in a distinctive authorial direction referred to as the “Fizer style”.

The role of archetypes as key semantic dominants in the artist’s work is revealed, emphasizing their function in the sacralization of exhibition and urban space and in shaping a deep connection with collective national memory. It is determined that Fizer’s artistic plasticity can be interpreted as a form of «restoration» of the spiritual essence of Ukrainian culture through material, primarily wood, which acquires philosophical and symbolic significance. The pedagogical principles of the artist are highlighted, based on the synthesis of technical mastery, material awareness, and intellectual freedom, as well as on the formation of holistic artistic thinking.

It is concluded that the phenomenon of Ivan Fizer lies in the creation of a unique artistic identity that integrates profound archetypes of national culture with contemporary artistic forms. His work is considered a significant contribution to the development of the Ukrainian art school and the cultural space of the Cherkasy region. Prospects for further research are associated with an in-depth analysis of the interaction between traditional and modernist components in the formation of individual artistic systems of contemporary Ukrainian artists.

Key words: *Ivan Vasylovych Fizer’s work, artistic plasticity, “Fizer style”, sacred carving, cultural context of Cherkasy region, restoration as an element of creative experience, Ukrainian art school.*

Вступ. Іван Васильович Фізер належить до тих українських митців, чиє ім’я стало синонімом органічної єдності творчої свободи, професійної майстерності та педагогічної мудрості. Його життєвий і творчий шлях поєднує дві мистецькі традиції – карпатську й наддніпрянську, які формували внутрішню структуру його художнього мислення та стали підґрунтям самобутнього авторського стилю.

У сучасному мистецтві спостерігається тенденція до втрати національного коду. На прикладі творчості І. Фізера необхідно дослідити, як використання архетипічних образів дозволяє митцю зберігати художню ідентичність у глобалізованому світі.

Таким чином, наукова проблема полягає у відсутності цілісного мистецтвознавчого аналізу творчості Івана Фізера як системного явища, де технічне новаторство (дифузія графіки та пластики) нерозривно пов’язане з глибоким семантичним наповненням (архетипічним виміром). Вивчення цього феномену дозволить глибше зрозуміти шляхи розвитку сучасної української скульптури та графіки в їхньому діалозі з національною історією та філософією.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю переосмислення ролі індивідуального авторського внеску у процес

формування сучасної української художньої ідентичності. У часи глобалізації та уніфікації візуальних форм особливої ваги набуває вивчення творчості митців, які зуміли інтегрувати глибинні національні архетипи у мову світового модернізму. Постать Івана Васильовича Фізера є репрезентативною у цьому контексті, оскільки його мистецький феномен демонструє унікальний шлях трансформації традиційного сницарства у філософську пластику та графіку.

Матеріали та методи. Шлях становлення І. Фізера як митця зі своїм самобутнім стилем досліджували такі українські мистецтвознавці як Г. Міщенко [8, 9], І. Лавріненко [7], Ф. Азовець [1]. Відзначали інтелектуальність і філософічність творчості митця А. Белень [2], В. Підгора [10], М. Теліженко [13]. О. Федорук [14], О. Гладун, М. Черепанова [5], О. Пушонкова [12] у своїх працях вказують на гармонійне поєднання ідеї і форми у пластичних роботах І. Фізера. Скульптор і майстер медальєрного мистецтва В. Крючков [6] вперше увів поняття «фізерський стиль». Проте на сьогодні недостатньо висвітлено проблему сакрального наповнення образів у роботах митця та важливість творчості І. Фізера для Черкащини й України загалом.

Метою статті є комплексний мистецтвознавчий аналіз творчого доробку І. Фізера через виявлення концептуальних засад його художньої мови, а також дослідження семантичного поля та архетипічних засад його творчості як механізмів формування унікальної художньої ідентичності.

Результати. 29 серпня 2025 року у м. Черкаси відбулося відкриття меморіальної дошки з метою вшанування пам'яті талановитого майстра – Івана Васильовича Фізера, Народного художника України, скульптора, живописця, педагога, професора кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва. Розмістили дошку саме на території корпусу Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, в якому викладав Іван Васильович. Подія підкреслює важливість постаті митця та вагомий внесок його творчого доробку в розвиток культурної спадщини Черкащини та України загалом.

Феномен І. Фізера є унікальним явищем українського мистецтва, оскільки він зміг вивести традиційне деревообробництво з площини ремісничого виконання в іпостась високої філософської скульптури. Поєднуючи в собі талант графіка та пластичне мислення сницаря, митець створив індивідуальну художню систему, де кожна деталь набуває нової візуальної енергії, заснованої на єдності лінії, форми та глибинного національного коду.

Народився Іван Фізер в селі Лопушанка на Закарпатті. Саме там, серед мальовничої природи, зароджувалися витoki творчості митця, що стали потужним джерелом становлення авторського стилю. Якщо простежувати етапи творчого шляху народного художника, варто згадати про першого вчителя образотворчого мистецтва І. Фізера – народного майстра І. Гучковича, що помітив в юному митцеві неабиякий потяг до прекрасного та став наставником у його пізнанні.

Саме завдяки впливу першого вчителя І. Фізер розпочинає свій тернистий шлях до світу мистецтва, вступаючи до Ужгородського училища декоративно-прикладного

мистецтва (1968 – 1972). Там його викладачами стали такі українські митці, як скульптор І. Гарапко, живописець Ф. Манайло, скульптор та художник В. Свіда та ін. І. Фізер із теплотою згадує проведені роки навчання в училищі, під час яких він опанував основи художньої обробки матеріалу та композиції.

Саме закарпатська школа стала для І. Фізера першоджерелом «відчуття матеріалу». Народившись у краї з глибокими традиціями художнього деревообробництва, майстер успадкував ставлення до дерева не як до простої сировини, а як до сакрального об'єкта. В архаїці закарпатського сницарства та народної скульптури лежать витoki його лаконізму та тяжіння до монолітності форм. Від народних майстрів він перейняв принцип поваги до природної фактури: розуміння того, що тріщини, вузли та річні кільця деревини є не недоліками, а змістовними елементами художнього образу, що підкреслюють його органічність.

Л. Біксей вдало підкреслює, що «закарпатська школа живопису демонструє всепоглинаюче домінування особистості у складному процесі творення. І разом з тим, завдяки спільним зусиллям корифеїв закарпатська школа живопису стає абсолютизованим виявом одухотвореного Начала» [3]. Дійсно, в таких роботах І. Фізера як «Джерело життя» (Див. рис. 1), «Берпегиня», «Марія» тощо можна простежити яскраво виражені архетипи «Рід», «Берегиня», «Життя» тощо.

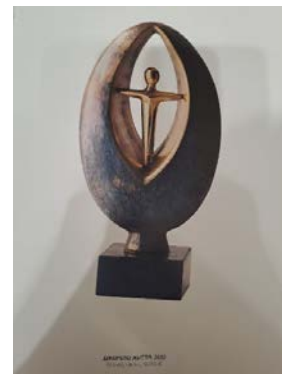

Рис. 1. Джерело життя, 2000. Бронза, камінь

Наступним важливим етапом становлення митця є вступ до Львівського державного

інституту декоративно-прикладного мистецтва (1975–1980). Завдяки майстерним викладачам (В. Борисенко, В. Овсійчук, Т. Максисько та ін.) І. Фізер здобув фундаментальні знання з художніх технік

Під впливом західноукраїнського модернізму І. Фізер опанував складну мову умовних форм, де головним стає не натуралістичне копіювання, а створення знака-символу. Львівський період навчив митця структурувати простір, працювати з динамікою ліній та ритмом, що згодом стало основою його робіт.

Тому, як зазначає Г. ним у становленні художника як самобут Міщенко «визначальної творчої особистості стало ознайомлення з методологічними засадами львівської та закарпатської художніх шкіл, котрі окреслювали національні пріоритети культурно-мистецького життя в Західній Україні тієї доби» [9, с. 8].

Погоджуємося також і з думкою О. Федорука про те, що «мистецька ідея І. Фізера не виглядає нейтралізованою, бо вона звернена до активного вживання в минуле і є висхідною в намірах вписатися саме в таку конструктивно заактивізовану форму» [14, с. 6]. Звернення до минулого через сакральність образів і водночас пластичну форму в роботах І. Фізера гармонійно перегукується із модерністськими настроями, що становить собою цілісний лейтмотив творчості митця.

Варто зауважити, що після закінчення навчання, І. Фізер починає працювати художником ДПМ Черкаських художньо-виробничих майстерень СХУ. Саме під час перебування на Черкащині, далеко від дому, митець відчуває неймовірну тугу за рідним краєм. «Ностальгія та спраглисть творити красу – все це буквально «вибухало», коли надходив момент творчого сеансу» [9, с. 8]. Тому, поступово концепт Західної України органічно вплітає в себе ідейні сенси центральних регіонів.

Як уже зазначалося вище, парадигма зв'язку Івана Фізера з його рідним краєм стала фундаментальною основою авторського стилю. Як влучно підкреслив М. Теліженко у статті «Пам'яті Івана Фізера

присвячується...»: «Генетична пам'ять у Івана була досить могутня – чи то він грав на сопілці, чи співав лемківських пісень, чи творив козацький іконостас для Чигирини, чи писав мальовниче плесо Тясмину, – невилоний дух карпатського краю присутній у кожному його творі, поєднуючи собою в одну цілісність нашу українськість» [13, с. 43].

Варто також наголосити на тому, що саме постать І. Фізера сприяла перетворенню Черкас на один із важливих центрів сучасного українського мистецтва, де традиційне сницарство та декоративне мистецтво отримали нове дихання через інтелектуальну скульптуру.

Однією з характеристик мистецького контексту Черкащини того часу є сакралізація простору. Своїми роботами І. Фізеру вдалося перетворити звичайне міське середовище на місце духовної рефлексії. Цьому сприяло перш за все те, що творчість Івана Фізера побудована на глибокому розумінні архетипів – універсальних символів, що становлять основу колективного підсвідомого. Його художня мова є системою знаків, де кожна форма має своє семантичне навантаження.

Одним із провідних архетипів в пластиці митця є образ «Берегині». Сакралізація жіночого начала яскраво простежується в одній із пластичних робіт – «Берегиня» (Див. рис. 2). Образ жінки позбавлений побутової конкретики, натомість втілює в собі концепт Матері, Охоронниці, Покрови. Берегиня часто втілюється у вертикальних, монолітних об'ємах, що нагадують форму зерна та становлять замкнене коло, що символізує цілісність, оберіг, любов, рід. Спостерігаємо використання майстром елементів сницарства (різьблених хрестів, солярних знаків на «грудях» скульптури), що перетворюють художній об'єкт на певного ідола-оберега.

Особливе місце в творчості І. Фізера посідає згадане вище сницарство – сакральне дерево-різьблення. Сницарством називають «галузь художнього деревообробництва, призначенням якої є насамперед виробництво для церковного інтер'єру обладнання (облаштування, обстави), декорованого профілюванням, різьбою, інколи позолотою чи живописом». [4, с. 161]. Це

давнє мистецтво в руках митця трансформується із суто прикладного елемента храмового інтер'єру в самодостатню філософську категорію. Г. Міщенко зазначає, що для І. Фізера, як вихідця із Закарпаття, було важливим «дотримуватись у створенні іконостасу певних канонів його будови техніки різьбярства, сакральної орнаментики, що сформувалися ще в добу середньовіччя» [9, с. 8]. Дійсно, художник сумлінно вивчав творчий досвід майстрів минулого, що дозволило йому досягнути тонкощі культурної традиції оформлення храмового простору.

Рис. 2. Берегиня, 1988. Дерево

І. Лавріненко вдало підкреслив майстерність І. Фізера: «Дерево змінює форму, набирає змісту, стає внутрішньою силою, предметом виходу в іншу систему образного мислення» [7, с. 41].

Таким чином, сницарська традиція стає для автора тим морфологічним кодом, через який він переосмислює пластику сучасної скульптури. У його виконанні дереворізьблення позбувається надмірної декоративності, притаманної народному побутовому мистецтву, натомість набуваючи рис монументального символізму. Майстерно виконані іконостаси І. Фізера прикрашають церкву Святих апостолів Петра і Павла в Чигирині, храм Святого апостола Івана Богослова в Броварах, Свято-Преображенський собор у Білій Церкві тощо.

Говорячи про мистецьку діяльність І. Фізера, не можна залишити поза увагою

реставраційну компетентність. Хоча митець не позиціонував себе як професійний реставратор, його глибокі знання матеріалу, розуміння традиційних технік та особлива увага до автентичності форми робили його фахівцем, який природно орієнтувався у сфері реставрації. Досвід роботи з деревом, керамікою, пластикою та сакральним різьбленням формував у нього здатність не лише створювати власні твори, а й оцінювати, аналізувати та консервувати культурні об'єкти.

У його педагогічній практиці тема реставрації посідала вагомe місце. І. Фізер наголошував студентам на важливості художньо-матеріалознавчої грамотності, умінні читати структуру матеріалу та відчувати його вік і стан. Він учив бачити у старих предметах «життєпис форми» та розуміти, як працювати зі збереженням її автентичності. Завдяки цьому чимало його учнів згодом долучались до реставраційних проєктів – як у сакральній, так і у декоративно-прикладній сфері.

Окремий напрям становила його участь у локальних ініціативах, пов'язаних із доглядом за сакральною дерев'яною пластикою, інтер'єрними елементами храмів, старими різьбленими іконостасами та керамічними роботами. І. Фізер неодноразово консультував громади і колег щодо технік відновлення деревини, тонування, добору захисних матеріалів, особливостей реставрації дрібної пластики. Його поради ґрунтувалися на культурній відповідальності: він завжди підкреслював, що реставрація – це діалог із минулим, який вимагає скромності, точності й великої поваги до того, що створено попередніми поколіннями.

Отже, реставраційна компетентність Івана Фізера – це не окрема професія, а невід'ємна частина його художнього світу. Вона проявлялася у здатності бачити й оберігати цінність матеріальної культури, передавати студентам культуру дбайливого ставлення до мистецької спадщини та уміти зберігати традицію через глибоке знання ремесла.

Таким чином, беручи до уваги все вище сказане, можемо стверджувати, що І. Фізер вибудував свій особливий

національно-самобутній стиль. Черкаський скульптор В. Крючков увів у науковий обіг поняття «фізерський стиль», що позначає індивідуальний комплекс ознак творчої мови Фізера: декоративно-символічну орнаментальність, відчуття архетипної форми, органічне поєднання традицій різних епох, емоційну стриманість і водночас внутрішню експресію, синтез різних видів мистецтва, впізнавану авторську пластику.

«Фізерський стиль» є не просто манерою чи технікою, а світоглядною позицією, що розкриває глибинний зв'язок митця з українською духовною та культурною традицією. Тут прозирає естетика бойчукістів, що сходиться до мексиканських муралів: «в образах-архетипах Івана Фізера поєднано індивідуально-самобутнє, національне та універсальне» [12, с. 23].

Творче кредо Івана Фізера: «Споглядати, любити і творити. Бути причетним до творення краси і добра та звеличення рідної землі», що супроводжувало його протягом життя, стало відбитком у всіх сферах діяльності митця [15]. Тому, розглядаючи постать Івана Фізера не можна оминати його педагогічну діяльність у Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького. На посаді професора кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, І. Фізер виховав цілу плеяду художників, скульпторів та дизайнерів. Студенти, для яких митець став мудрим наставником, та колеги неодноразово підкреслювали таку його рису, як вміння надихати. Його педагогіка ґрунтувалась не лише на технічній майстерності, а передусім на формуванні художнього світогляду. Він учив студентів бачити красу в непомітному, відчувати матеріал, працювати «серцем і рукою» одночасно. Його уроки – це комбінація професійної вимогливості, творчої свободи та духовно-естетичного виховання.

Саме тому його спадщина продовжує жити в спогадах, традиціях кафедри, у творчості випускників, які визнають його одним із ключових наставників свого становлення.

Висновки. У результаті проведеного дослідження мистецького феномену Івана

Васильовича Фізера ми встановили, що його творча ідентичність базується на унікальному синтезі глибокого знання національної традиції та сміливих модерністських експериментів у царині форми.

Проведений аналіз семантичних домінант засвідчив, що використання архетипічних образів є не просто декоративним прийомом, а стратегією сакралізації сучасного мистецького простору, що повертає українському мистецтву його духовну та історичну глибину.

Тому, ми можемо стверджувати, що постать І. Фізера є знаковою в культурному контексті Черкащини. Талановитий майстер, що проявив себе у пластиці, графіці, малярстві, сницарстві та реставрації, зробив вагомий внесок в розвиток сучасної української мистецької школи.

Творчий доробок І. Фізера – це спадщина скульптора й живописця, педагога та наставника, культурна присутність, що впливає на формування мистецької школи Черкащини, система сакральних образів, в яких закарбовано національну пам'ять.

Основою візуальної мови І. Фізера є професійна робота з об'ємними формами, де чільне місце посідає художнє оброблення дерева та керамічна пластика. Авторська манера митця у сфері скульптури малих форм відзначається синтезом глибинного символізму та експресивної пластики, що свідчить про тяжіння автора до філософського осмислення матеріалу.

Художня пластика І. Фізера – це спроба «реставрації» національної душі через дерево. Він довів, що традиційне українське різьбярство може бути сучасною мовою, здатною говорити про вічність через сакральність образів.

Таким чином, І. Фізер, майстерно поєднавши чуттєву архаїку Закарпаття, раціональний модернізм Львова та народні мотиви Черкащини, створив унікальну концепцію авторського стилю, що вражає своєю самобутністю, народністю та сакральністю значень. Ця концепція дозволило йому вийти за межі суто ремісничого виконання, характерного для традиційного сницарства,

і перевести роботу з деревом у площину філософського осмислення буття, де кожна скульптура чи графічний аркуш є маніфестом національної ідентичності в сучасному контексті.

Незважаючи на отримані результати, проведена розвідка не вичерпує всіх аспектів

багатогранного доробку митця. *Перспективами подальшого дослідження* є: компаративний аналіз специфіки мистецьких шкіл, що поєдналися в роботах І. Фізера; концепт сакралізації простору Черкащини крізь призму архетипів в роботах І. Фізера; педагогічна спадщина.

Література:

1. Азовець Ф. Образотворчі сторінки Івана Фізера. *Мій дім*. Черкаси, 1999. № 11. С. 17.
2. Белень А. Духовне наповнення: про твори Миколи Теліженка та Івана Фізера. *Педагогічний вісник*. Черкаси, 2001. № 3. С. 23.
3. Біксей Л. Історія Закарпатської школи живопису [Електронний ресурс]. URL: https://art-raschdorf.com/ua/art/05_article.html (дата звернення: 07.02.2026)
4. Боліук О. Мистецтвознавчі студії сницарства: методика дослідження та атрибуція пам'яток у польових умовах (Експедиція 2011 р.). Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво. Львів, 2012. С. 161.
5. Гладун О., Черепанова М. Музичність простору митця: Про І.В. Фізера. *Молодь Черкащини*. Черкаси, 1997. 30 жовтня. С. 12.
6. Крючков. В. Скульптура. Медальєрне мистецтво : каталог / авт. вступ. ст. Т. Редчиць. Черкаси : Брама-Україна, 2007. С. 16.
7. Лавріненко І. Динаміт, закладений у душу (Два крила становлення художника Івана Фізера). Холодний Яр, Альманах Черкаської організації Спілки письменників України – Спілки письменників Шевченкового краю, 1988. № 8. С. 41.
8. Міщенко Г. Дивосвіт Івана Фізера. Спільна справа. Черкаси, 1998. № 2. С. 7.
9. Міщенко Г. Родом із Закарпаття – серцем з усією Україною. *Тарасові джерела*. Черкаси, 1997. Жовтень. С. 8.
10. Підгора В. Обійми Наддніпряниці і Закарпаття: Про персональну виставку до 50-річчя І.В. Фізера. *Культура і життя*. Київ, 2003. 23 липня. С. 18.
11. Почесні імена України – еліта держави Фізер Іван Васильович [Електронний ресурс]. URL: <http://logos-ukraine.com.ua/project/index.php?project=riued4&id=1892> (дата звернення 05.02.2026).
12. Пушонкова О. Іван Фізер: творчі світи. *Музейна артфілософія*. Черкаси : ІНТРОЛІГАТОР. 2026. С. 21–25.
13. Теліженко М. «Пам'яті Івана Фізера присвячується...». Музейний альманах. *Наукові матеріали: статті, нариси, есе*. Черкаський обласний художній музей / Редкол.: О. Гладун, О. Пушонкова. Випуск 10–11. Черкаси : ФОП Гордієнко. 2021. С. 43–44.
14. Федорук О. Творити й бути щасливим. Образотворче мистецтво. 2011. № 2. С. 6–8.
15. Фізер І.В. Пластика, графіка, малярство, сницарство. Образотворче видання. Черкаси : Брама – Україна, 2013. 264 с.

References:

1. Azovets, F. (1999). *Obrazotvorchi storinky Ivana Fizera* [Visual pages of Ivan Fizer]. *Mii dim*, Cherkasy, (11), 17.
2. Belen, A. (2001). *Dukhovne napovnennia: pro tvory Mykoly Telizhenka ta Ivana Fizera* [Spiritual content: on the works of Mykola Telizhenko and Ivan Fizer]. *Pedahohichniy visnyk*, Cherkasy, (3), 23.
3. Biksei, L. (n.d.). *Istoriia Zakarpatskoi shkoly zhyvopysu* [History of the Transcarpathian school of painting] [Electronic resource]. Retrieved February 7, 2026, from https://art-raschdorf.com/ua/art/05_article.html
4. Boliuk, O. (2012). *Mystetstvoznavchi studii snytsarstva: metodyka doslidzhennia ta atrybutsiia pamiatok u polovykh umovakh* (Ekspedytsiia 2011 r.) [Art studies of snitsarstvo: methodology of research and attribution of artifacts in field conditions (Expedition 2011)]. In *Khrystyianska sakralna tradytsiia: vira, dukhovnist, mystetstvo* [Christian sacred tradition: faith, spirituality, art] (p. 161). Lviv.
5. Hladun, O., & Cherepanova, M. (1997, October 30). *Muzychnist prostoru myttsia: [Pro I. V. Fizera]* [Musicality of the artist's space: about I.V. Fizer]. *Molod Cherkashchyny*, 12.
6. Kriuchkov, V. (2007). *Skulptura. Medalierne mystetstvo: [kataloh]* [Sculpture. Medallie art: catalog] (Avt. vstyp. st. T. Redchyts). Cherkasy: Brama-Ukraina. p. 16.

7. Lavrinenko, I. (1988). Dynamit, zakladyeni u dushu (Dva kryla stanovlennia khudozhnyka Ivana Fizera) [Dynamite laid in the soul (Two wings of the formation of artist Ivan Fizer)]. Kholodnyi Yar, Almanakh Cherkaskoi orhanizatsii Spilky pysmennykiv Ukrainy – Spilky pysmennykiv Shevchenkovoho kraiu, (8), 41.

8. Mishchenko, H. (1998). Dyvosvit Ivana Fizera [The marvelous world of Ivan Fizer]. Spilna sprava, Cherkasy, (2), 7.

9. Mishchenko, H. (1997, October). Rodom iz Zakarpattia – sertsem z usiieiu Ukrainoiu [From Transcarpathia – with the heart of all Ukraine]. Tarasovi dzherela, 8.

10. Pidhora, V. (2003, July 23). Obiimy Naddnyprianshchyny i Zakarpattia: [Pro personalnu vystavku do 50-richchia I. V. Fizera] [Hugging the Dnipro region and Transcarpathia: about the personal exhibition for the 50th anniversary of I. V. Fizer]. Kultura i zhyttia, 18.

11. Pochesni imena Ukrainy – elita derzhavy: Fizer Ivan Vasylovych [Honored names of Ukraine – elite of the state: Fizer Ivan Vasylovych] [Electronic resource]. (n.d.). Retrieved February 5, 2026, from <http://logos-ukraine.com.ua/project/index.php?project=piued4&id=1892>

12. Pushonkova, O. (2026). Ivan Fizer: tvorchy svity / Muzeina artfilosofia [Ivan Fizer: Creative worlds / Museum art philosophy]. Cherkasy: INTROLIGATOR. pp. 21–25.

13. Telizhenko, M. (2021). «Pamiati Ivana Fizera prysviachuietsia...» [Dedicated to the memory of Ivan Fizer...] In O. Hladun & O. Pushonkova (Eds.), Muzeinyi almanakh. Naukovi materialy: statti, narysy, ese [Museum almanac. Scientific materials: articles, essays, sketches] (Vypusk 10–11, pp. 43–44). Cherkasy: FOP Hordiienko.

14. Fedoruk, O. (2011). Tvoryty y buty shchaslyvym [To create and to be happy]. Obrazotvorche mystetstvo, (2), 6–8.

15. Fizer, I.V. (2013). Plastyka, hrafika, maliarstvo, snitsarstvo. Obrazotvorche vydannia [Plastic art, graphics, painting, snitsarstvo. Visual edition]. Cherkasy: Brama–Ukraina.

Дата першого надходження статті до видання: 31.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)